

Volume II (2016)

S. SOUCEK, *Piri Reis ve Kolomb Sonrası Türk Haritacılığı*. İstanbul 2013.
Boyut Yayınları, 143 sayfa. Çev. E. Irmak. ISBN: 9789752310430

Okay SÜTÇÜOĞLU

*Libri: Kitap Tanıtımı, Eleştiri ve Çeviri Dergisi'*nde bulunan içeriklerin tümü kullanıcılara açık, serbestçe/ücretsiz 'açık erişimli' bir dergidir. Kullanıcılar, yayıncıdan ve yazar(lar)dan izin almaksızın, dergideki kitap tanıtımı, eleştiri ve çevirileri tam metin olarak okuyabilir, indirebilir, dağıtabilir, çıktısını alabilir ve kaynak göstererek bağlantı verebilir.

Libri, uluslararası hakemli elektronik (online) bir dergi olup değerlendirme süreci biten kitap tanıtımı, eleştiri ve çeviriler derginin web sitesinde (www.libridergi.org) yıl boyunca ilgili sayının içinde (Volume II: Ocak-Aralık 2016) yayımlanır. Aralık ayı sonunda ilgili yıla ait sayı tamamlanır.

Dergide yayımlanan eserlerin sorumluluğu yazarlarına aittir.

Atıf Düzeni O. Sütçüoğlu, *Piri Reis ve Kolomb Sonrası Türk Haritacılığı*. Yazar: S. Soucek, Çeviren: E. Irmak. *Libri* II (2016) 493-495. DOI: 10.20480/lbr.2016041

Geliş Tarihi: 03.12.2016 | Kabul Tarihi: 22.12.2016 | Elektronik Yayın Tarihi: 26.12.2016

URL: <http://dx.doi.org/10.20480/lbr.2016041>

Editörya Phaselis Project
www.phaselis.org

S. SOUCEK, *Piri Reis ve Kolomb Sonrası Türk Haritacılığı*. İstanbul 2013. Boyut Yayınları, 143 sayfa. Çev. E. Irmak. ISBN: 9789752310430

Okay SÜTÇÜOĞLU*

İlki Londra’da 1996 yılında ‘*Piri Reis And Turkish Mapmaking After Columbus*’ adıyla yayımlanan kitabın Türkçeye kazandırılması Türk Deniz Kuvvetleri Komutanlığı’nda General olan Cevat Ülkelül’un girişimleriyle gerçekleştirilmiştir. Yazar S. Soucek, Türk deniz gücünün tarihçesini ve özelde portolanlarla yakından alakalı çalışmalarında, Piri Reis ve haritası üzerine oldukça geniş bir zaman vakfetmiştir. Kendisi gerek ülkemizde gerekse yurt dışında bu konuda uzman bir araştırmacı olarak kabul görmektedir.

Eserin içeriği, adının aksine sadece Piri Reis ve haritacılık kapsamından taşarak, Türk Deniz Tarihi ve deniz haritacılığının temelleri ve 16. yüzyıla yansımaları üzerine de ışık tutmaktadır. Esas konudan ayrılan bu başlıklar oldukça yalın ve öğretici bilgiler sunmaktadır. Bu bağlamda eser, başta portolanların mantığı ve kronolojisi üzerine bilgi edinmek isteyenler için bir başvuru kaynağı olarak addedilebilir. Özellikle bolca kullanılan görseller, hem renkli hem de kaliteli bir baskının kullanıldığı kitapta son derece göz doldurmaktadır. Bu görseller sadece haritaları değil, aynı zamanda dönemin gemi çeşitliliğini de içermektedir.

Kitabın kurgusu; önsözü takip eden *Türkler ve Deniz* (8-44) ve de *Piri Reis ve Eserleri* (46-139) olarak adlandırılan iki ana bölümden oluşmakta ve de eser kaynakça ile son bulmaktadır. Birinci bölümün ilk alt başlığı *Osmanlılar ve Rakipleri* (8-15) 16. yüzyıl özelinde Osmanlıların deniz gücü politikalarına ve etraflarını çeviren baskın güçlerin deniz güçleri ve politikalarına kısa cümlelerle değinmektedir. Yazar, İstanbul’un fethiyle başlattığı bu süreci, Barbaros Hayreddin Dönemi’ne hızlıca getirip, bu ivmenin oluşumuna dair fikirlerini belirtmektedir. Aynı kısımda gerek Akdeniz’de gerekse de Hint Okyanusu’nda süre gelen rekabetin durumuna dair değerlendirmelerde bulunmaktadır.

İkinci alt başlık olan *Kadırgalar ve Kalyonlar* (16-29), 16. yüzyılda sadece Osmanlıların değil, öteki güçlerin de ana gemisi niteliğindeki kadırgaları mercek altına almaktadır. Osmanlıların gerek korsanlık faaliyetlerinde gerekse devlet donanmalarında kullandığı bu gemi tipine yazarın özellikle girişte yer vermesi, Osmanlı’nın rakip Avrupa devletlerinin çeşitlendirmeye başladıkları farklı gemi tipleri ile giriştiği rekabetin sonuçlarını açıklamaya dönüktür. Yazara göre, 16. yüzyılda iki güç arasında başa baş giden rekabet 17. yüzyılda Avrupa’nın lehine dönmüştür. Bu doğrultuda Kalyon, Karaka, Barça ve Karavela gibi gemi tiplerini de tasvir eden Soucek, rekabetin sona ermesinin nedenlerinin anlaşılmasını sağlamaya çabalamaktadır.

---

* MA., Akdeniz Üniversitesi, Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Enstitüsü, Akdeniz Ortaçağ Araştırmaları Anabilim Dalı, Antalya. okaysutcuoglu@hotmail.com

Portolan Haritalar ve Ada Haritalar (30-44) olarak adlandırılan ikinci alt başlık, kitabın adını bütünlemektedir. Bu kısım, genelde deniz tarihi, özeldeyse Osmanlı deniz gücü üzerine araştırmalarını sürdürenlerin istifade edebileceği bir bilgi kaynağı niteliğine sahiptir. Zira haritacılık teknik bir konu olup anlaşılması oldukça zor bir alandır. Özellikle geçmiş haritaların bileşenlerinin farklı olması durumu daha da müşkül bir hale sokmaktadır. Bu nedenle, okuyucuları bu alanda bilgi sahibi kılabilmek adına yazar, portolan haritalarının alt yapısı, tarihsel gelişim süreci, Klasik Dönem'den günümüze uzanan yolculuğu, renk anlamı, kenar bilgisi, sanatsal özellikleri, nasıl ve ne amaçla kullanılmış oldukları ve nasıl okunacağı hakkında yalın ancak bir o kadar önemli bilgiler ortaya koymaktadır. Buna ek olarak çizim, şekil ve resimlerden oluşan destek bilgileri, konunun sadece anlatımdan ibaret kalmamasını sağlayarak zihne kazınmasına olanak tanımaktadır.

İkinci bölümün ilk alt başlığı olan *Piri Reis* (46-63) kapsamında; Piri Reis'in kimliğine, yaşamında üstlendiği vazifelere, gelişmesini ve deneyim kazanmasını sağlayan koşullara ve de kişilere yer verilmektedir. Bu bağlamda, kendisinin bir taraftan resmi donanma üyeleriyle bir taraftan da korsanlarla iletişim içinde olan bir denizci olduğu vurgulanmaktadır. Bu nedenle yazar, satır aralarında dönemin önemli korsanlarına, ayrıca Barbaros ve Kemal Reis gibi söz konusu dönem denizcilikindeki sembol isimlere de yer vermektedir. Zira yazara göre, Piri Reis'in hayatında belirleyici olan bu önemli karakterlere yer verilmeksizin onun hayatının anlatımı eksik kalacaktır. Buna ek olarak, söz konusu alt başlıkta Piri Reis'in katıldığı veya tanık olduğu bir dizi deniz seferi ve deniz savaşı da aktarılarak, onun denizcilik deneyimlerinin hangi koşullarda şekillendiği vurgulanmaktadır.

İkinci bölümün ikinci alt başlığı, *Dünya Haritaları* (64-101) olarak isimlendirilmektedir. Anlaşılabileceği üzere, söz konusu alt başlıkta Piri Reis'in dünya haritasına vurgu yapılmaktadır. Zira yazarın asıl uzmanlık alanı da bu konudur. Bu doğrultuda, Piri Reis'in dünya haritasının doğru anlaşılması için, geçmişte ve onun çağında üretilen öteki dünya haritalarına kapsamlı bir şekilde yer verilmektedir. Akabinde, Piri Reis'in bu haritayı tasarlarlarken başvurmuş olabileceği muhtemel kaynaklar sıralanmakta ve onun kendi ifadeleri referans gösterilerek, bu kaynaklardan hangi ölçüde istifade etmiş olabileceği tartışılmaktadır. Bu alt başlık ve içeriği, portolan haritacılığın kronolojisini anlayabilmek adına ideal bir anlatım barındırmaktadır. Sonuç olarak yazar, Piri Reis'in dünya haritasının döneminin en önemli haritalarından ve sanat eserlerinden biri olduğunu, ancak bizzat onun tarafından gidilen yerlerde veriler toplanarak çizilmediğini, zaten kendisinin de böyle bir ifadesinin bulunmadığını bildirmektedir.

Üçüncü alt başlık *Kitab-ı Bahriye* (102-121), eserin yazılış sürecini, yazılış amacını ve arka planındaki elit figürleri ele almaktadır. Ardından, *Kitab-ı Bahriye*'nin çoğaltılmış kopyalarının dağılımına, mukayeselerine, eserin diline, üslubuna ve de içerikte yer alan yabancı referanslara yer verilmektedir. Dördüncü alt başlık *Kitab-ı Bahriye'den Haritalar* (122-131) ismine sahip olup, eserin tüm haritalarıyla ilgili değildir. Burada, *Kitab-ı Bahriye*'nin değişik kopyalarındaki değişimleri ve farklılıkları anlatmak adına, orijinal eser ve diğerlerindeki farklılıklar ve gerekçeleri açıklanmaya çalışılmaktadır. Her bir anlatımda, mukayese edilen yerlere dair değişik edisyonların resimleri kullanılarak, çizim ve metindeki değişimler yerinde ifade edilmektedir.

Son alt başlık *Sultanın Emrinde* (132-139) kapsamında, Piri Reis'in sultanın emrinde üstlendiği vazifeler ve yaşamının dramatik bir biçimde son buluşu üzerinde durulmaktadır. Yazar, Piri Reis'i zamanının ötesinde bir Rönesans aydını olarak tanımlayarak, onun gereksizce idam edilmesine yer vermektedir. Akabinde, Türk denizciliklerinin oldukça önemli bir isimden yoksun kaldığını belirtmekte ve Piri Reis'in kendi alanındaki değerinin Pargalı İbrahim Paşa dışındaki hiç kimse tarafından

anlaşılammış olduğunu vurgulamaktadır. Piri Reis'in Türk denizcilik tarihi açısından önemine vurgu yapılan son paragrafta, onun zaman zaman anlaşılmamasını eleştiren yazar eserini böylelikle sonlandırmaktadır. Bu şekilde sona eren kitabın sonunda yer alan *Kaynakça* (140-143) ise, oldukça kapsamlı ve titiz bir biçimde hazırlanmış ve adeta bu konuda yapılan tartışmalara ışık tutmaya yeter ölçekte bir nicelik ve içerik arz etmektedir. Sonuç olarak bu çalışma, gerek Türk denizcilik tarihine sunduğu katkılar gerekse de haritacılık alanına kattığı veriler kapsamında, konu hakkında çalışmalarını sürdüren araştırmacılar için önemli bir kaynak niteliğindedir.